

Fagersta den 12 mars 2017

Hej!

Nu tar jag mig ton och skriver lite.

En grådisig söndag i mars sitter jag hemma och funderar på kulturskoleutredningen. Snart ska remissvaren vara inne, det brinner i knutarna. På min kulturskola har vi tagit upp förslagen till nationella mål och kommit med synpunkter som chefen har sammanställt men jag är ändå inte riktigt nöjd för egen del. Jag har gått och tänkt på att det finns saker man borde ta upp, särskilt de som har att göra med lärarnas arbetsvillkor. Varför tänker jag på lärarna då och inte barnen? Jo, för att jag upplever att arbetsmiljöfrågorna för oss som jobbar inom kulturskolan inte riktigt tas på allvar. Det förutsätts att vi älskar det vi gör så mycket att **när, var** och **hur**, är underordnat.

Eleverna kommer först och det inte mer än rätt, men vi lärare är också människor och vi behöver ha en bra arbetssituation för att orka med att entusiasmera, motivera och vara glada när vi träffar alla barnen i vår verksamhet. Vi ska dessutom behålla glädjen på jobbet i längden: dag efter dag, termin efter termin, i många år. Nu fnyser kanske någon, för det gäller väl alla vuxna som arbetar, men vi som jobbar med människor vet att det är både roligt och slitsamt, på samma gång. Ibland upplever man att man får energi av att träffa så många unga människor och ibland blir man helt urlakad.

När ska undervisningen ske enligt förslaget? Jo, på elevernas fria tid. Frågan som dyker upp är: vad är fri tid? Före skolan, raster, efter skoltid. Så uppfattade vi det på min skola och så gör vi redan i regel. Dock finns det elever där vi av en eller annan anledning inte får till en passande tid annat än med lite god vilja från mentorens sida och några minuters missad lektionstid. Det gäller oftast bussbarn eftersom bussarna på landet, i motsats till i Stockholm, inte går särskilt ofta. Det kanske bara finns en buss hem på eftermiddagen och då går det inte an att missa den.

För lärarnas del betyder det att undervisningstiden blir kompakt, hopklämd på eftermiddagen, från skolslut till sen eftermiddag, ofta utan paus eftersom eleverna inte går med på att få en alltför sen tid. Nu skriver jag utifrån min arbetssituation: liten skola, mest yngre elever. Mina elever är antingen för små för att ha sena lektioner eller så har de andra aktiviteter, som fotboll eller innebandy, som går före på kvällstid. Jobbar man å andra sidan på en större skola med fler ensembler så har man kanske ensembler en bra stund in på kvällen och därför inte många minuters verklig rast. På papperet ser det kanske ok ut, men nu jag talar återigen med tanke på min egen situation, enbart eftermiddagstid betyder att både eleverna och jag är lite tröttare än om det hade funnits förmiddagstid tillämplig. Raster fungerar för en del elever men ärligt talat, barnen behöver också rast och tar man vår verksamhet på allvar så inser man att det inte är samma sak som fri lek. Nu kanske det här inte är ett stort problem men är det optimalt, undrar jag, och samarbetet med grundskolan, gynnas det av detta eller ska samarbetet bara ske på grundskolans och övriga samhällets villkor när de vill utnyttja våra speciella kompetenser?

Tidigare har det varit möjligt att förlägga viss undervisning på skoltid, i grundskolornas lokaler. Det finns lokalmässiga nackdelar med det men ser man till arbetstiden kan det vara skönt när möjligheten finns. Därför ställer jag mig lite frågande till ett nationellt mål som vill begränsa lärarnas möjligheter att påverka sin arbetssituation och försöka se till att den blir hållbar i längden. Många lärare har en kombination av frivillig undervisning och undervisning i grundskolan i sina tjänster; vanligt är också att jobba deltid på kulturskola och deltid med annat arbete vilket gör att arbetstiden kan bli spridd och detta kan inverka menligt på fritid och familjeliv för arbetstagaren.

Detta med deltid är också en fråga i sig då det är vanligt inom kultursektorn att endast erbjudas deltid. Att efterfrågan på den specifika kompetensen som arbetstagaren har är mindre än heltid på mindre orter kan jag förstå, men jag skulle önska att denna fråga kom upp på agendan både i kommuner och i fackförbund. Även om vi kulturskolelärare är en jämförelsevis liten grupp i samhället så tycker jag ändå att våra arbetsvillkor ska lyftas fram på lik linje med större gruppers som exempelvis lärare i grundskolan eller vårdpersonal.

När det gäller **var**, är jag förstås positiv till målet med att verksamheten ska finnas i "anpassade lokaler med ändamålsenlig utrustning" men med tanke på arbetstiden kan ibland kompromisser behöva göras. Att det ska finnas lokaler med utrustning borde vara självklart och målskrivningen bara ett sätt att försöka säkra detta.

Hur; "i första hand i grupp" står det i förslaget. Att undervisa i grupp kan ha både för- och nackdelar. Hur man uppfattar det är väldigt olika beroende på ämne och målsättning. En dansgrupp med en elev är nog ingen höjdare medan fem nybörjare på saxofon är lika illa av andra skäl.

När det gäller arbetsmiljön så vill jag lyfta fram det här med bullernivån. Vissa instrument låter mycket, speciellt på nybörjarnivå. Med tanke på det tidigare sagda om arbetstiden, kan man befara att musiklärarnas hörsel utsätts för onödiga påfrestningar om man själv inte ges möjlighet att styra upp gruppstorleken. Hörselskydd finns att få men kan vara svårt att använda när man omväxlande spelar och pratar med sina elever, man hör helt enkelt inte vad eleverna säger och då blir det ju inte bra lektioner.

Varje ämne och varje instrument har sina förhållningssätt till arbetet i grupp. Som stråkpédagog tänker jag att det optimala är att träffa eleverna både enskilt och i grupp varje vecka. Jag är positivt inställd till både stråkklass, ensembler och orkester men blir självklart frustrerad när enskilda elever inte kommer på sin lektion och min fina planering går i stöpet. Naturligtvis är det att föredra om ens arbetstid blir bättre utnyttjad än så.

Från elevens perspektiv så är det så att vissa elever verkligen behöver egentid med läraren. Att spela ett instrument är både att lära sig ett hantverk och att hitta ett personligt uttryck. Det fungerar inte alltid och för alla i grupp. Därför tycker jag att arbetsmetoderna och gruppstorleken måste definieras av hur elevunderlaget ser ut på den aktuella arbetsplatsen och vad som är rimligt i befintliga lokaler.

Till sist några tankar om utbildning inför att jobba i kulturskolan. Utredningen föreslår ju att en utbildning på 90 hp till kulturskolepedagog ska inrättas. Det är vällovligt, men som jag förstår det behöver man en konstnärlig utbildning eller en lärarutbildning i botten. Här känner jag att det hänger löst i luften hur mycket, och vad, som ska behövas. Först och främst tänker jag på instrumentallärorollen eftersom det är den jag känner till bäst. Min väg till en högre musikutbildning gick över folkhögskolan. Folkhögskoleåren behövdes för att bli tillräckligt bra på huvudinstrumentet och i förlängningen ha en chans att komma in på en högre musikutbildning. (Inom parentes sagt var det också de bästa åren i mitt liv!) Sammanlagt blev det för min del sju år av musikstudier, en rätt normal längd. Skulle jag då i tillägg behöva läsa ett och ett halvt år till för att göra ungefär det jag redan gör? Jag känner mig skeptisk.

Nu utgår jag naturligtvis från att det i utredningen inte menas att det enbart skulle behövas 90 hp för att bli kulturskolelärare. Det skulle ju vara en total nedgradering av de ämnesmässiga kunskaperna, en omöjlig tanke!

Säg att man är ung och bestämmer sig för att bli kulturskolelärare. Man pluggar i åtta, nio år bara för att komma ut till en mycket svag arbetsmarknad med få jobb, varav många är deltider, och en lön som inte motsvarar insatsen. Är det värt att satsa på för en ungdom? Jag tycker inte det.

Utbildningen måste ses över och staten kan inte smita från sitt överordnade ansvar att se till att det finns rimliga vägar till yrkeskompetens. Arbetsgivarna å sin sida bör titta på den enskildes kompetens för att om möjligt kunna erbjuda heltid när så önskas. Kombinationstjänster är redan vanliga och kan vara önskvärda från både arbetstagar- och arbetsgivarhåll med tanke på olika arbetsmiljöaspekter. Många kulturarbetare har också andra intresseområden och högskolepoäng från andra utbildningar så det skulle säkert gå att hitta nya vägar och områden att kombinera med om bara intresset för detta finns i kommunerna när man anställer ny personal.

Förresten, grundskollärare i musik, det måste vara något av det svåraste som finns att jobba med. Hundratals elever som man träffar en kort stund varje vecka och som ska bedömas på flera punkter.

Konstant höga bullernivåer. Det finns mycket att jobba med både när det gäller musikutbildning och arbetsmiljön under musikutbildning.

Jag hoppas att mina tankar kan bidra något lite till utvecklingen av kulturskolorna i Sverige och att de kommer att leva vidare, grönska och frodas, med både bredd och spets.

Med vänlig hälsning, Lena Sahlberg, stråk- och pianolärare i Skinnskatteberg
lena.sahlberg@skinnskatteberg.se